

درباره آشنا کردن کودکان با مراسم مذهبی مثل شب قدر و شرکت خانوادگی در آن

پرواز آرزوهای کوچک در شب پلدای بندگی

احمد کاظمی- بسیاری از خانواده ها با این چالش مواجهند که در برابر پرسش های فرزندانشان درباره مسائل دینی و مذهبی چه پاسخی بدهند که هم دقیق باشد هم قابل درک برای کودک. بعضی از خانواده ها دوست دارند مثل روزهایی که هنوز صاحب فرزندى نشده بودند در مراسمی مثل شب قدر شرکت کنند و به جای تماشای مراسم از تلویزیون در دل بر نامه باشند تا حس و حال معنوی بیشتری را درک کنند؛ اما به دلایلی احساس می کنند شرکت در چنین برنامه هایی با فرزندان کوچکشان راحت نیست و با حضور فرزندان تمرکز خودشان و دیگر حاضران کم می شود. گفتنی ها درباره شب قدر و اهمیت حضور فرزندان ما در این مراسم پر فیض زیاد است. بگذارید برای درک بهتر ماجرا کمی به عقب برگردیم. وقتی از کودکی هایمان فاصله می گیریم کم کم یادمان می رود که چه می کردیم و چه آرزوهایی داشتیم؟ به طور مثال دوست داشتیم برای یک شب هم که شده تا دیر وقت بیدار بمانیم... اما بازیگوشی های کودکانه و نخوابیدن روز غالباً خواب را حریف همیشه پیروز چشمانمان می کرد. بهانه بیدار ماندن های ما در روزهای معمولی سال می توانست تلویزیون باشد یا بازی ها و داستان های آخر شبی ولی آنچه هدفمان بود بیداری بود و بس. اما یکی از شب هایی که بیدار ماندن در آن برای بچه ها بسیار لذت بخش بود شب قدر بود؛ چون هم به آرزویشان که بیدار ماندن بود رسیده بودند هم این که به خاطر انجام کارهای خوب همپای بزرگ ترها حس خوبی به آن ها دست می داد. شب قدر فرصت مغتنمی است تا بتوانیم بندگی کنیم فرصتی که اتفاقاً برای کودکان دوست داشتنی تر است. این فرصت را می توان بهتر فهمید اگر نگاهمان را نسبت به زندگی عوض کنیم. شاید بسیاری از خانواده هایی که فرزندان کوچکی دارند به خاطر کودکان در شب قدر در خانه بمانند اما شبی که آن قدر سفارش به شب زنده داری آن شده است، با رعایت نکاتی چند می تواند بهترین زمان برای شب زنده داری در مساجد و اماکن زیارتی و... باشد، اگر چه خدا را می توان همه جا یافت اما عبادت در خانه او کجا و بقیه مکان ها کجا؟ در این پرونده به احیای شب های قدر از زاویه ای متفاوت نگاه و سعی می کنیم با توصیه هایی به خانواده های دارای فرزند توجه آن ها را به عبادت در مکان های دینی و شب زنده داری های دسته جمعی جلب کنیم.

عکس ها: دهقان شایخ

پسرم بیدار باش

اعتقاد ما بر این است که میزان ارزش واقعی عبادات دینی و مذهبی را اولیاء... و ائمه معصومین علیهم السلام در ک می کنند و به قرآن بسیار بیشتر از دیگر افراد معرفت دارند. شب قدر از جمله آیین هایی است که در قرآن به آن اشاره شده است که برای درک بیشتر این مطلب، بهتر است به روایات و احادیث ائمه معصومین علیهم السلام مراجعه کنیم. در ارزش شب قدر و تأکید بر حضور کودکان در آن، همین قدر کافی است که بدانیم؛ حضرت فاطمه زهرا سلام... علیها در شب های مبارک قدر (یعنی شب های نوزدهم و بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان) فرزندان شان، از جمله امام حسن علیه السلام، را بیدار نگاه می داشتند؛ و به ویژه در شب بیست و سوم که احتمال شب قدر بودن آن بیشتر است، تلاش می کردند که فرزندان شان لحظه ای نخوابند. در آن شب ها شام مختصرتری به بچه ها می دادند و اگر بچه ها خواستند خود می گرفت، به صورت آنها آب می پاشیدند، تا از فیض شب قدر کاملاً بهره مند گردند.

ضرورت های جامعه شناختی توجه به مسائل عبادی کودکان

شب زنده داری و اعمال شب قدر یکی از مناسک دینی یا آیین های عبادی است که همه ساله در زمان مشخصی از ماه مبارک رمضان توسط مسلمانان گرامی داشته می شود. کارکرد انجام مناسک دینی در یک اجتماع پویا برای پایداری یک دین یا آیین است که راز آن در یادگیری و تکرار آن نهفته است. دینی که در آن مناسک وجود نداشته باشد، به تدریج فراموش می شود. در یک نگاه می توان انجام مناسک دینی را همانند زندگی در نظر گرفت. زندگی هم یاد دادن و تکرار شیوه زندگی گذشتگان ادامه می یابد و تخطی از آن باعث تنبیه و انزوا به وسیله بقیه اعضای جامعه می شود. بنابراین یکی از ارکان اصلی زندگی، اجتماعی شدن یا جامعه پذیری است. طی این فرایند کودک به عنوان یک عضو تازه وارد باید با شیوه زندگی جامعه خود آشنا شود و چه بهتر که در یک جامعه دینی، مناسک دینی را هم یاد بگیرد تا بتواند به شیوه مطلوبتری با دیگران ارتباط برقرار کند و روابطش را بر اساس آموزه های دینی تنظیم کند. مواجهه کودک با مناسک دینی باید به صورت ملایم و مستمر باشد و از علایق او هم در این بین استفاده شود تا نتایج مطلوبتری حاصل شود. پس حضور کودکان در مراسم شب های قدر می تواند دارای دو کارکرد باشد؛ اول این که تقدیریشان به مانند دیگر اعضای جامعه در این شب رقم می خورد و دیگری این که باعث آشنایی بیشتر آن ها با دین و در نتیجه جامعه پذیری مبتنی بر دین می شود، به ویژه این که در این روزها و شب ها شوری عمومی در جامعه وجود دارد و ظرفیت بچه ها برای پذیرش و آشنایی با این شعار بیشتر از هر زمان دیگری است.

اصول مهم پرورش دینی کودکان

در شب های قدر این موضوع می تواند با برخورد محبت آمیز والدین برای فرزندان که با آن ها به مکان های مذهبی می آیند، نشان داده شود.

۲- اصل تشویق: کودک هر عمل خوبی را که انجام داد انتظار پاداشی دارد و والدین باید این انتظار را برآورده کنند. اما تشویق نباید به صورت رشوه درآید، نباید مالی باشد، تشویقات نباید مکرر باشد و تشویق نباید بی اندازه زیاد باشد. آمدن بچه ها با والدین در شب های قدر می تواند برای آن ها تشویق کلامی یا خرید خوراکی دوست داشتنی شان را به همراه داشته باشد.

۳- اصل اعمال قدرت والدین: هنگامی که کودک به

علی اصول مورد نظر را رعایت نکند و تنها نظرات خود را اجرا کند، والدین باید اعمال قدرت کنند و با پندگویی و تذکر اقتدار خود را حفظ کنند.

اگر کودک شما در هنگام اجرای مراسم احیا،

نظم جلسه را به هم زد باید تذکری دریافت کند اما این تذکر دارای شرایطی است که ما را به اصل بعدی رهنمون می کند.

۴- اصل اعتدال: تکالیفی که بر عهده

کودک گذاشته می شود نباید سخت گیرانه باشد. مثلاً کودکان را مجبور به انجام دادن مستحبات نکنید اگر کودک شما از ماندن در محل احیای شب های قدر خسته شد و قصد بازگشت داشت، به اجبار او را در آنجا نگه ندارید.

۵- اصل محیط سالم: محیط باید از هرگونه انحراف و بدآموزی دور باشد که این شامل خانه، محیط مدرسه،

وسایل ارتباط جمعی و... می شود. یکی از محیط های سالم در جامعه امروز مسجد و مکان های مذهبی از این دست است. پیشنهاد ما این است که برای دوری کودکان از انحرافات، آن ها را هرچه بیشتر مسجدی بار بیاورید.

در نهایت این که سعی کنید روزی را که شب آن قدر است برای کودکان اختصاص دهید. نگذارید خیلی در آن روز بازی کرده و خود را خسته کند. به بچه ها بگویید که امشب شب مهمی است و از آن ها بخواهید که آن روز را خوب استراحت و کمتر با دوستان خود در خارج از خانه بازی کنند. برای شرکت در مراسم شب های قدر برنامه های دیگر خود را به بعد موکول کنید و تمام حواس خود را به همین موضوع اختصاص دهید. از خداوند بخواهید که یاری تان کند تا تقدیر خود و فرزندان تان به بهترین شکل رقم بخورد.

نمونه ای موفق از برنامه ریزی برای کودکان در شب های قدر

گیری این ایده نیز گفت: «ایده اولیه این کار در اتاق فکر مسجد زده شد ولی قبلاً در مسجد جگرمان و حرم مطهر رضوی نیز انجام شده بود و ما این کار را در سطح پایین تر اجرا کردیم. در اجرای این کار نیز مجموعه فرهنگی مسجد نقش داشت.»

وی درباره برنامه های مهد قرآن نیز گفت: «مربیان با بچه ها قرآن، نقاشی و شعر کار می کردند و در ادامه مسابقاتی هم برگزار می کردند. نکته ای که به آن ها گفته بودیم این بود که کار محتوا هم داشته باشد و صرف فقط سرگرمی نباشد. مربیان هم گفته بودند ما برای بچه ها مسابقه نقاشی برگزار می کنیم. نقاشی هم با موضوعات قرآنی و دینی بود. مثلاً درباره حضرت علی (ع) مسابقه گذاشته بودند و برای ستین پایین نیز مسابقات رنگ آمیزی مثل طرح های قرآنی گذاشته بودند. در آخر نیز توضیح می دادند که مثلاً داستان قرآنی این نقاشی چیست؟ یک سری جایزه هم برای آن هایی که منظم تر بودند و بهتر مشارکت داشتند، در حد وسیع و توانمان دادیم.»

جانشین مجموعه فرهنگی مسجد فقیه سبزواری در پایان پیشنهادهایی هم داشت. او گفت: «پیشنهاد این است که در برنامه هایی که برگزار می کنیم به ویژه در ماه رمضان که خانواده ها درگیر مراسم هستند، حتماً سنن پایین را در نظر داشته باشیم. مخصوصاً خیلی جاها مشاهده کرده ام که قسمت خانم ها به عنوان مادر خانواده ها، اصلاً توجهی نمی شود و بیشتر برنامه ها مختص آقایان است.»

متخصص هم از بیرون مجموعه فرهنگی مسجد دعوت کردیم. در واقع قصد ما از این کار این بود که حضور کودکان با قصد صرف سرگرمی نباشد بلکه کاری با محتوا باشد و مربی بتواند با بچه ها ارتباط داشته باشد. «علی سجادی منش افزود: «والدین پس از امضا کردن برگه ای، کودک خود را به این مهد قرآن می سپردند تا در هنگام خواندن دعای جوشن کبیر و سخنرانی که برای بچه ها سنگین است، بچه ها خسته و دلزده نشوند. با این وجود هنگام قرآن به سر کردن، کودکان توسط والدین به مراسم اصلی برده می شدند تا با بخشی از مراسم احیای شب های قدر آشنا شوند.»

وی درباره میزان علاقه بچه ها به این کار گفت: «بچه ها بعد از اولین شب حضور در این مهد خیلی به آن رغب شده بودند به طوری که والدین آن ها می گفتند که فرزندان شان برای حضور دوباره، آن ها را تحت فشار قرار داده اند.»

وی در ادامه به برگزاری چنین برنامه ای در حرم مطهر اشاره کرد و گفت: «خانواده ها اظهار می کردند که اگر در حرم مطهر رضوی نیز چنین جایی فراهم شود برای آن ها خیلی مناسب است. این در حالی است که حرم نیز چنین برنامه هایی دارد و خیلی از خانواده ها از چنین برنامه هایی اطلاع ندارند.»

سجادی منش در باره چگونگی شکل

قدر شب قدر را بدانیم

معمولاً افرادی که موقعیت ها و فرصت های طلایی در زندگی را از دست می دهند، وقتی به گذشته خود می گردند، حسرت می خورند و می گویند ای کاش قدر این فرصت ها را بیشتر می دانستیم. شاید این مثال همان تعریف ساده از واژه «قدر» باشد. ماه مبارک رمضان خود سرشار از برکات آسمانی است؛ به عنوان نمونه سه روز خواندن دعای مجبر در این ماه گناهان را از بین می برد و بسیار فرصت های دیگری که خالق بخشاینده برای بهشتی شدن و آمرزیده شدن بندگانش، در این ماه مبارک در اختیار آن ها می گذارد. شب قدر یک بسته تشویقی فوق العاده برای تمام انسان هاست. به راستی آیا می توان خدایی را که این چنین مهربان است، دوست نداشت؟ در کتاب «عشق برتر» نوشته جواد محدثی می خوانیم: «هر چه محبت و دلباختگی و ارتباط قلبی بیشتر باشد تبعیت و هم رنگی و همراهی و همدلی بیشتر خواهد شد. محبت به خدا اگر واقعی باشد انسان را از مخالفت و ناراضی ساختن محبوب و کار برخلاف خواسته و میل و رضای او باز می دارد.» و در جایی دیگر نیز می خوانیم که معرفت باعث محبت می شود و محبت هم اطاعت را در پی دارد. حال سوال اینجاست که چطور می توان معرفت پیدا کرد؟ در حدیثی داریم که هر کس خود را شناخت خدای خود را نیز می شناسد. پس خودشناسی مقدمه خداشناسی است. خودشناسی هم حاصل نمی شود مگر با تفکر و تأمل. این شب ها می تواند فرصتی باشد برای تفکر بیشتر! عملی که شاید خیلی با آن آشنا نیستیم. از طرف دیگر باید با ادبیاتی که برای کودکان هم قابل درک باشد این جنبه مهم از شب های قدر را به آن ها معرفی کنیم تا شب های قدر سال بعد حال خوبمان را حفظ کنیم و کاری کنیم که در شب قدر سال بعدی وقتی دوباره به دلمان رجوع کردیم، خوشحال باشیم از آنچه انجام داده ایم، خلاصه بزرگ و کوچک یاد بگیریم که قدر شب قدر را بدانیم.